

TÌM HIỂU HIẾN PHÁP HOA KỲ

NGÀNH HÀNH PHÁP (EXECUTIVE BRANCH)

NGUYỄN VĂN LÝ

Điều 2 của Hiến pháp Hoa Kỳ nói về hành pháp, cụ thể qui định về vai trò Tổng thống, một nhân vật quan trọng nhất trong hệ thống chính quyền Hoa Kỳ, nguyên văn như sau:

ĐIỀU 2: CƠ QUAN HÀNH PHÁP (Executive Department) KHOẢN 1: TỔNG THỐNG; PHÓ TỔNG THỐNG

1. *Nhiệm kỳ:* Quyền lực hành pháp được trao cho Tổng thống của Hiệp Chúng Quốc trong nhiệm kỳ 4 năm, cùng với Phó Tổng thống, chung một nhiệm kỳ và được tuyển chọn như sau:

2. *Hệ thống tuyển cử:* Mỗi tiểu bang sẽ bổ nhiệm một số đại diện cử tri

tuổi và không thường trú 14 năm tại Hiệp Chúng Quốc.

6. *Thay thế Tổng thống:* Trong trường hợp Tổng thống bị truất quyền, từ trần, từ chức, không đủ sức hành xử chức vụ và bốn phần thì quyền hạn của Tổng thống chuyển cho Phó Tổng thống.

Trường hợp Phó Tổng thống cũng bị truất quyền hoặc từ chức, từ trần hoặc bất lực trong chức vụ thì Quốc hội sẽ theo luật, dự trù một viên chức nào đó sẽ được tuyển bổ cho đảm nhiệm chức vụ Tổng thống, viên chức này sẽ đảm nhiệm chức vụ Tổng thống cho tới khi tình trạng bất lực chấm dứt hoặc Tổng thống khác đã được bầu.

với quân đội liên bang. Tổng thống có quyền đòi những người đứng đầu các cơ quan hành pháp phải trình bày tư tưởng bằng văn bản về các vấn đề liên quan đến các ngành hành pháp. Tổng thống có quyền cho triển hạn việc thi hành án phạt và ân xá một số tội phạm chống liên bang. Trừ trường hợp bị thụ lý bởi Đặc biệt pháp viện (impeachment) của Quốc hội.

2. *Quyền ký kết hiệp ước, quyền bổ nhiệm sứ thần.* Tổng thống có quyền ký kết các hiệp ước với sự ưng thuận của 2/3 thượng nghị sĩ của thượng viện. Tổng thống, với sự hiệp ý của thượng viện, có quyền bổ nhiệm Đại sứ, Bộ trưởng, Lãnh sự, Thẩm phán tối cao pháp viện cùng các viên chức chính phủ liên bang.

3. *Quyền bổ nhiệm lâm thời:* Trong thời gian Thượng viện bế mạc khoá họp, Tổng thống có quyền bổ nhiệm các viên chức chính phủ để bổ sung nếu có xảy ra sự khiếm khuyết. Sự bổ nhiệm này có giá trị tới khoá họp kế tiếp của thượng viện.

KHOẢN 3: NHIỆM VỤ CỦA TỔNG THỐNG

Tổng Thống có nhiệm vụ:

Thông báo cho Quốc hội biết tình hình liên bang và đề nghị Quốc hội thông qua những đạo luật mà ông cho là cần thiết.

Tổng thống có thể triệu tập Quốc hội nhóm phiên đặc biệt, có thể một viện hoặc cả hai viện. Trong trường hợp quốc gia có những vấn đề khẩn cấp, Tổng thống cũng có quyền ngưng khoá họp Quốc hội nếu lưỡng viện không đạt được sự thoả thuận với nhau. Tổng thống tiếp nhận Đại sứ, sứ thần ngoại quốc, xem xét đơn đốc các viên chức liên bang (mà ông ủy nhiệm) để họ thi hành trung thực luật pháp.

KHOẢN 4: TRUẤT QUYỀN

Tổng thống, Phó Tổng thống và các viên chức dân sự khác của Hiệp Chúng Quốc có thể bị xét xử trước Toà án đặc biệt và bị bãi miễn nếu bị kết án về các tội phản bội, hối lộ, các trọng tội và khinh tội hình sự.

NHẬN XÉT

Hiến pháp Hoa Kỳ trao quyền thi hành luật (Law enforcing) cho một nhân vật duy nhất được gọi là Tổng thống. Tổng thống là người lãnh đạo quốc gia, đứng đầu guồng máy nhà nước, được tuyển chọn bằng phổ thông đầu phiếu, cứ 4 năm một lần. Việc bầu cử và ứng cử Tổng thống Mỹ rất đặc biệt, dân chúng bầu cử Tổng thống qua cử tri đoàn, là một định chế chỉ có ở Mỹ (chúng tôi sẽ viết về vấn đề này trong một bài riêng biệt).

(1), số đại diện cử tri này bằng với số thượng nghị sĩ tại Thượng nghị viện và số dân biểu tại Hạ nghị viện, những nghị sĩ, dân biểu, các viên chức liên bang thì không thể được bổ nhiệm làm đại diện cử tri (Electors). Đại diện cử tri họp thành cử tri đoàn.

3. *Mục này đã bị Tu chính án 12 (được thông qua năm 1804) thay thế (mục 3 sẽ được trình bày khi tìm hiểu về các tu chính án).*

4. *Thời gian tuyển cử:* Quốc hội có thể ấn định thời gian cho việc lựa chọn đại diện cử tri và ngày để họ bầu cử, ngày này là chung cho toàn bộ Liên bang.

5. *Những gì cần phải có để có thể đảm nhiệm chức vụ Tổng thống?* Không một người nào có tư cách đảm nhiệm chức vụ Tổng thống nếu người đó không phải là công dân bẩm sinh. Cũng không đủ tư cách nếu người đó chưa đến 35

7. *Lương bổng:* Tổng thống, trong thời gian làm việc sẽ được nhận tiền lương, suốt nhiệm kỳ số lương này không được tăng cũng không được giảm. Ngoài ra, Tổng thống không được quyền nhận bất cứ khoản lương nào khác của liên bang.

8. *Tuyên thệ nhậm chức:* Trước khi nhậm chức, Tổng Thống phải tuyên thệ như sau: "Tôi long trọng tuyên thệ rằng tôi sẽ thi hành chức vụ Tổng thống Hiệp Chúng Quốc một cách trung thực, và bằng khả năng tốt nhất của tôi, sẽ duy trì, che chở và bảo vệ Hiến pháp của Hiệp Chúng Quốc".

KHOẢN 2: QUYỀN LỰC CỦA TỔNG THỐNG

1. *Bình quyền:* Tổng thống là Tổng tư lệnh của Lục, Hải quân, và lực lượng vũ trang của các tiểu bang, khi những lực lượng vũ trang này hoạt động

Lúc thảo hiến, người ta chưa hình dung được và cũng chưa có một kinh nghiệm gì về hình thái và khối lượng công việc cụ thể mà một vị lãnh đạo liên bang phải giải quyết như thế nào nên Hiến pháp không ấn định một cách rõ ràng những cơ quan chức năng hành pháp dưới quyền Tổng thống; vấn đề này được bỏ ngỏ để Tổng thống tùy nghi theo sáng kiến riêng mà tổ chức lấy giường mấy hành pháp với sự đồng ý của Thượng viện.

Về nội dung quyền hành pháp, theo Hiến pháp Hoa Kỳ gồm có 3 quyền chính:

- Quyền Tổng tư lệnh quân đội
- Quyền đứng đầu giường mấy hành chánh
- Quyền đối ngoại.

1. Chức vụ Tổng tư lệnh quân đội

Hiến pháp trao cho Tổng thống vai trò đứng đầu Lục và Hải quân (vì lúc soạn thảo Hiến pháp chưa có quân chủng không quân). Ngày nay Tổng thống Hoa Kỳ là Tổng tư lệnh Hải, Lục, Không quân, một người quan trọng nhất của bộ máy quân sự, nhưng bản thân các Tổng thống là dân sự, nếu có là tướng lĩnh thì phải là cựu tướng lĩnh, vì tổng thống Mỹ không kiêm nhiệm chức vụ gì khác. Ngoài ra, tuy Hiến pháp không minh thị rõ, nhưng người Mỹ quan niệm chính quyền phải là dân sự để tránh trường hợp có thể xảy ra một chính quyền quân phiệt, nguy hại cho chế độ cộng hòa.

Trong chức vụ Tổng tư lệnh (commander-in-chief) Tổng thống Mỹ không trực tiếp chỉ huy quân đội ở chiến trường, nhưng quyền lực của Tổng thống đối với các tướng lĩnh và toàn thể quân đội rất lớn; Tổng thống giữ liên lạc thường xuyên với các chỉ huy cao cấp, hoặc trực tiếp hoặc gián tiếp qua 2 cơ quan đầu não của quân đội là Bộ quốc phòng và Bộ tham mưu hỗn hợp, hoặc còn gọi là Bộ tham mưu liên quân.

Trong mọi kế hoạch quân sự, các chính sách quốc phòng, các chiến dịch lớn, Tổng thống là người có thẩm quyền tối hậu và chịu hoàn toàn trách nhiệm về các hậu quả.

Ngày nay với các loại vũ khí hiện đại có tầm sát hại kinh khủng và có ảnh hưởng toàn cầu, tổng thống trở thành người phải chịu trách nhiệm vô cùng nặng nề về mọi hành động quân sự, và do đó Tổng thống Mỹ luôn luôn bị Quốc hội, dư luận báo chí trong và ngoài nước canh chừng. Tổng thống Mỹ là nhân vật được chú ý nhất trên thế giới vì quyền hạn của ông ta quá rộng lớn.

Điểm đáng chú ý ở đây là tuy Tổng thống nắm quyền tối cao của quân đội nhưng chưa hề có một tổng thống nào lợi dụng quân đội vào các mục tiêu cùng cổ quyền lực riêng hoặc sử dụng quân đội vào các vụ tranh chấp chính trị, hoặc để kéo dài địa vị tổng thống quá thời gian hiến định. Tổng thống Mỹ không bao giờ có thể trở thành một tay quân phiệt độc tài được.

Đó là nhờ uy lực của bản Hiến pháp, mà Tổng thống phải tuyên thệ bảo vệ và chấp hành nghiêm chỉnh, mọi vi phạm sẽ không bao giờ được bỏ qua.

Ngoài ra, với kỹ thuật "quyền hạn ngăn cản quyền hạn" và "sự thắng bằng quyền lực", Hiến pháp đã ấn định ranh giới quyền lực của Tổng thống và Quốc hội.

Tổng thống là Tổng tư lệnh, nhưng quyền tuyên chiến thuộc về Quốc hội, ngân sách quốc phòng phải được Quốc hội thông qua, việc bổ nhiệm các viên chức cao cấp quốc phòng phải được thượng nghị viện đồng ý, các viên chức quốc phòng kể cả dân sự lẫn quân sự, thường phải ra điều trần trước Ủy ban quốc phòng của thượng viện, mọi hành động sai trái với luật pháp khó mà thoát khỏi bị "IMPEACHMENT" (quyết định của Quốc hội bãi chức và đưa ra truy tố các viên chức hành pháp phạm luật), nếu có thoát được thì cũng mất khá nhiều tiền thuê luật sư và mất ăn mất ngủ nhiều năm, vì thế mà các viên chức hành pháp luôn luôn "thủ" rất cẩn thận để khỏi phạm luật. Ngoài những hạn chế đó, khoảng trống còn lại đã dành cho Tổng thống khá nhiều tự do hành động trong các biến cố quân sự trên thế giới, nhất là những thập niên 50, 60, thời gian có nhiều cuộc chiến tranh xảy ra ở bên ngoài khu vực Bắc

Mỹ và Tây Âu tức là xảy ra ở châu Á, Trung Đông và châu Mỹ la-tinh.

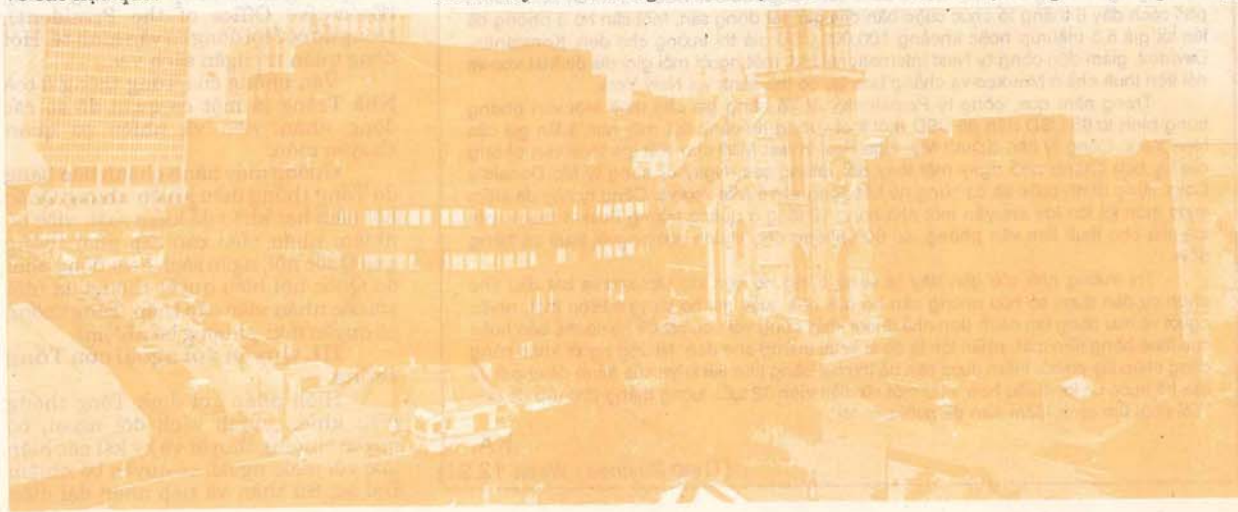
Sau chiến tranh Việt Nam, quyền hành động quân sự của Tổng thống Mỹ đã suy giảm nhiều, nhưng bắt đầu R.Reagan đến G.Bush với chiến tranh vùng Vịnh đã khôi phục dần uy thế của vai trò Tổng tư lệnh quân đội.

Với chức vụ Tổng tư lệnh, quyền lực của Tổng thống Mỹ thật mạnh mẽ, nó trải dài theo các căn cứ quân sự của Hải, Lục, Không quân ở trong nước, ở hàng trăm căn cứ hải ngoại, ở trên đại dương nơi các hạm đội Mỹ hoạt động, hàng triệu lính tại ngũ, hàng triệu lính trừ bị, hàng triệu nhân viên dân sự phục vụ trong ngành quốc phòng sẵn sàng nghe lệnh điều động của tổng thống.

Để phụ giúp Tổng thống, có Bộ quốc phòng đóng trụ sở tại Ngũ giác đài, đây cũng là nơi quản trị ngân sách hàng trăm tỷ dollars và những tài sản, phương tiện máy móc tối tân nhất của thời đại, những cơ quan nghiên cứu, những phòng thí nghiệm cực kỳ hiện đại ngày đêm tìm cách phát minh hoặc tìm cách ứng dụng các phát minh khoa học kỹ thuật mới nhất để phục vụ cho nhu cầu hiện đại hoá quân đội, tất cả trị giá hàng ngàn ngàn tỷ dollars, không một công ty xí nghiệp nào, một cơ quan nào của Mỹ hay của bất cứ quốc gia nào trên thế giới có được những tài sản lớn như của Bộ quốc phòng Mỹ. Bộ quốc phòng Mỹ cũng đồng thời là một bộ phận rất quan trọng của nền kinh tế Mỹ, nó có quan hệ trực tiếp hoặc ảnh hưởng đến nhiều ngành hoạt động kinh tế khác. Ngân sách quốc phòng tăng hay giảm tức khắc sẽ làm thay đổi sắc thái kinh tế, ảnh hưởng trực tiếp ngay đến đời sống của hàng triệu người dân.

Để giúp Tổng thống giải quyết các vấn đề chuyên môn thuần túy quân sự, có Bộ tham mưu hỗn hợp, đứng đầu là một tướng thuộc Lục, hay Không quân hoặc một đô đốc Hải quân do Tổng thống bổ nhiệm, cơ quan này có nhiệm vụ chủ yếu là cố vấn cho Tổng thống về các vấn đề quân sự, chỉ đạo các chiến dịch v.v...

Chức vụ Tổng tư lệnh quân đội,

một trong những nội dung chủ yếu của quyền hành pháp, đem lại quyền lực quá lớn cho Tổng thống, đã gây ra những tranh luận kéo dài nhiều thập niên trong dư luận Mỹ. Có ý kiến ủng hộ, nhưng cũng có nhiều ý kiến cho rằng quyền lực của Tổng thống nên được hạn chế và tư vấn bởi Quốc hội, nghĩa là những suy nghĩ của tổng Thống cần được duyệt xét lại dưới cái nhìn khác, dưới góc độ khác và việc tham khảo Quốc hội cũng là thời gian cần thiết để Tổng thống có dịp suy nghĩ thêm trước khi hành động tránh được những phiến diện hấp tấp có nguy hại cho quyền lợi lâu dài của quốc gia. Ngoài ra còn rất nhiều luận cứ khác nhau chung quanh việc mở rộng hay giới hạn quyền lực của tổng thống nhất là về phương diện các quyết định quân sự.(2)

Nhưng tranh luận thì cứ tranh luận, muốn thay đổi tình trạng thì phải sửa đổi Hiến pháp bằng một tu chính án, mà việc đó lại chẳng phải là việc dễ như viết báo hoặc thu xếp có một "show" trên TV để trình bày lập luận.

II. Tổng thống, người đứng đầu giường máy hành chánh

Cơ quan đầu não của giường máy hành chánh liên bang là Nội các của Tổng thống. Nội các của Tổng thống Mỹ (The President's Cabinet) ngày nay có 13 bộ, đứng đầu mỗi bộ là Bộ trưởng do Tổng thống bổ nhiệm (với sự ưng thuận của Quốc hội). Lương của mỗi bộ trưởng

là 69.630\$00, không có nhiệm kỳ nhất định, bộ trưởng chịu trách nhiệm trực tiếp với Tổng thống về các hoạt động của bộ mình.

Hiến pháp không ấn định cách tổ chức nội các của Tổng thống mà chỉ có một đoạn văn hàm ý quyền hành pháp được chia làm nhiều ngành khác nhau, dưới quyền của Tổng thống, và người đứng đầu các ngành này phải chịu trách nhiệm trước Tổng thống "he may require the opinion, in writing of the principal officer in each of the executive departments". Chính đoạn văn này là nền tảng hiến pháp của nội các.

Khác với nhiều nước trên thế giới, vấn đề cải tổ nội các với sự tăng giảm số bộ rất ít xảy ra tại Mỹ. Suốt thời gian dài từ khi có Hiến pháp, chỉ có mấy sự thay đổi các bộ như sau:

1- Bộ chiến tranh và Bộ hải quân được nhập lại làm một và gọi là Bộ quốc phòng. Từ năm 1947, Quốc hội đặt toàn bộ quân đội liên bang gồm hải lục không quân dưới quyền của Bộ quốc phòng, do một ông bộ trưởng dân sự có nhiều sĩ quan phụ tá, đứng đầu. Trong Bộ quốc phòng có Bộ lục quân (The Department of the Army) chỉ huy tất cả mọi lực lượng trên mặt đất. Bộ hải quân điều khiển các lực lượng trên mặt biển và thủy quân lục chiến. Bộ không quân chịu trách nhiệm bảo vệ vùng trời. Đứng đầu các bộ này cũng là những bộ trưởng dân sự, đứng đầu trực tiếp các

quân chủng là Tham mưu trưởng, đó là viên chức quân sự cao cấp nhất của quân chủng. Các Tham mưu trưởng này được điều khiển bởi một cấp tướng hoặc đô đốc gọi là Chủ tịch Ủy Ban Tham Mưu Hôn Hợp (Joint Chiefs of staff), ông này là sĩ quan cao cấp nhất quân đội Mỹ. Ngoài ra, còn rất nhiều cơ quan chuyên môn khác thuộc Bộ quốc phòng, như các Hàn lâm viện của từng binh chủng hay Trường võ bị West Point, ở New York... cũng trực thuộc Bộ quốc phòng. Bộ này là cơ quan giúp Tổng thống hành xử chức vụ Tổng tư lệnh quân đội và hoàn thành trách nhiệm bảo vệ Hiến pháp Hoa Kỳ.

2- Thành lập thêm Bộ năng lượng

3- Bộ giáo dục tách riêng từ Bộ y tế và an sinh

4- Thành lập Bộ giáo dục

5- Thành lập Bộ bưu điện (1970)

Đó là mấy thay đổi về tổ chức nội các của Tổng thống.

Ngoài các bộ được tổ chức trên căn bản Hiến pháp, Quốc hội còn cho phép tổ chức thêm khoảng hơn 50 cơ quan độc lập, nhưng thuộc về hành pháp do Tổng thống điều khiển, C.I.A (Central Intelligence Agency) là một trong số hơn 50 cơ quan độc lập đó.

Một số khác biệt về chức năng của các bộ so với các nước khác:

Bộ tư pháp Mỹ, ngoài những chức năng liên quan đến tư pháp, bộ này lại điều khiển cả Cục điều tra liên bang (Federal Bureau of Investigation) viết tắt là F.B.I, có thể coi là Sở công an liên bang. Các vấn đề di dân, xuất nhập cảnh, nhập quốc tịch cũng thuộc Bộ tư pháp. Người đứng đầu Bộ tư pháp không gọi Secretary mà lại có danh xưng là The Attorney General.

Bộ nội vụ (The Department of the Interior) không điều khiển công an cảnh sát, quản trị công chức hành chánh mà lại quản lý các tài nguyên thiên nhiên như sông biển, hầm mỏ, các công trình thủy lợi, các công viên, các lãnh thổ hải ngoại và quản trị người Da đỏ v.v...

Văn phòng Tổng thống: Quốc hội cũng thành lập một cơ quan được gọi là Văn phòng hành pháp của Tổng thống (Executive Office of the President), trong đó có Hội đồng tư vấn kinh tế, Hội đồng quản trị ngân sách v.v...

Văn phòng của Tổng thống ở tòa Nhà Trắng là một cơ quan đồ sộ rất đông nhân viên và nhiều cơ quan chuyên môn.

Giường máy hành chánh liên bang do Tổng thống điều khiển nhưng Quốc hội nắm hai khâu để kiểm soát: việc bổ nhiệm nhân viên cao cấp phải thông qua Quốc hội, ngân sách hoạt động phải do Quốc hội biểu quyết thông qua (đối với các nhân viên cấp thấp, Tổng thống có quyền đơn phương bổ nhiệm)

III. Quyền đối ngoại của Tổng thống

Hiến pháp qui định Tổng thống điều khiển chính sách đối ngoại, có quyền thương thuyết và ký kết các hiệp ước với nước ngoài, có quyền bổ nhiệm Đại sứ, Sứ thần và tiếp nhận đại diện

BÙNG NỔ THỊ TRƯỜNG BẤT ĐỘNG SẢN Ở MÁT-XCƠ-VA

Thật không ngờ Mát-xcơ-va lại trở thành một thị trường bất động sản nóng bỏng nhất thế giới. Vì kinh tế suy thoái và đồng rúp mất giá, người Nga đang hướng về kinh doanh địa ốc để giảm bớt những khó khăn trong cuộc sống. Đây là một công việc đầy may mắn vì luật pháp về bất động sản chưa rõ ràng; nhưng nhu cầu cứ tăng lên, đặc biệt có những công ty phương Tây rất muốn vào làm chủ những căn hộ và văn phòng ở Mát-xcơ-va. Andrei A. Stroyer, chủ tịch công ty xây dựng Perestroika JV nói: "Một thị trường rộng lớn và mới bắt đầu".

Những căn hộ tư nhân mua cách đây một năm với giá 20.000 rúp khoảng 350 USD giá thị trường chợ đen - nay lên tới 20.000 USD. Những căn hộ lý tưởng có 1 hoặc 2 phòng ngủ ở trung tâm Mát-xcơ-va được bán với giá 50.000 USD. Từ khi Ủy ban Thành phố cách đây 6 tháng tổ chức cuộc bán đấu giá bất động sản, một căn hộ 3 phòng đã lên tới giá 5,5 triệu rúp hoặc khoảng 100.000 USD giá thị trường chợ đen. Konstantin Davidov, giám đốc công ty Nest International Ltd, một người môi giới địa ốc Mát-xcơ-va nói tiền thuê nhà ở Mát-xcơ-va chẳng bao lâu có thể sánh với New York.

Trong năm qua, công ty Perestroika JV đã nâng giá cho thuê một văn phòng trung bình từ 65 USD đến 85 USD một foot vuông (khoảng 0,1 m²) hơn 3 lần giá của New York. Công ty liên doanh Mỹ-Nga Real Invest MMI cho biết giá thuê văn phòng của Ủy ban Thành phố ngày một thay đổi và tăng cao. Ngay cả công ty Mc Donald's Corp. cũng đánh cuộc sẽ có bùng nổ bất động sản ở Mát-xcơ-va. Công ty này đã kiếm được món lợi lớn khi chuyển một nhà hàng 12 tầng ở quảng trường Puskin thành một tòa nhà cho thuê làm văn phòng, có 60% phòng cho khách nước ngoài thuê trả bằng đôla.

Thị trường nhà của gần đây lại càng bùng nổ hơn khi Mát-xcơ-va bắt đầu cho phép cư dân được sở hữu những căn hộ của nhà nước nơi họ đang ở. Hiện thời, nhiều người về hưu đang tìm cách dọn nhà đi nơi khác cùng với con cái để họ có thể bán hoặc cho thuê bằng tiền mặt, phần lớn là đô la từ thị trường chợ đen. Những người khác cũng đang chụp lấy cơ hội kiếm được căn hộ thứ hai bằng tiền tiết kiệm của mình để cho thuê căn hộ trước có lợi nhiều hơn; như một nữ diễn viên 32 tuổi, lương tháng 250 rúp đã nói: "Tôi phải tìm cách kiếm tiền để nuôi con tôi".

KA.

(Theo Business Week 12.91)

ngoại giao của các nước khác cử tới Mỹ.

Giúp Tổng thống thi hành chức năng này là Bộ ngoại giao, một bộ quan trọng và nổi bật nhất trong nội các của Tổng thống.

Ông Bộ trưởng ngoại giao thường là bộ óc chiến lược thứ 2, sau Tổng thống. Chiến lược toàn cầu của Tổng thống thường do Bộ trưởng ngoại giao thực hiện, ông này đại diện cho nước Mỹ đi thăm viếng các nước, thương thuyết với các nước, ký kết hiệp ước (được Tổng thống ủy nhiệm) chuẩn bị khung cảnh pháp lý cho việc thực thi chính sách đối ngoại.

Những thập niên gần đây, Tổng thống Mỹ thường đích thân đi thăm các nước để đàm phán về các vấn đề song phương hoặc các tranh chấp quốc tế. Tổng thống Mỹ cũng thường tiếp các quốc khách là những vị quốc trưởng hoặc thủ tướng các nước đến thăm viếng Mỹ để giải quyết các vấn đề đối ngoại của hai bên.

Quyền gởi Công hàm ngoại giao (Diplomatic notes): Công hàm ngoại giao là văn kiện trao đổi quan điểm với các vị lãnh đạo trên thế giới, cũng là một phương tiện để Tổng thống thực hiện chức năng đối ngoại.

Cũng như mọi quyền hạn khác của Tổng thống, quyền đối ngoại cũng bị Quốc hội kiểm soát bằng thủ tục phê chuẩn hiệp ước.

Quyền phê chuẩn hiệp ước thuộc về Thượng viện. Tất cả các hiệp ước quốc tế do hành pháp thương thuyết và ký kết cuối cùng phải được Thượng viện thông qua với 2/3 số phiếu thuận thì hiệp ước mới có hiệu lực.

NHẬN XÉT VỀ NỘI CÁC CỦA TỔNG THỐNG

Khác với nội các Anh, tất cả các bộ của Mỹ hợp lại thành Nội các của Tổng thống, trong khi ở Anh chỉ có một số bộ đặc biệt, không phải tất cả các bộ đều là thành viên của nội các.

Nội các của Tổng thống không cần Quốc hội tán phong, Quốc hội cũng không có quyền đánh đổ nội các. Các bộ trưởng chỉ chịu trách nhiệm về hiệu quả công tác với Tổng thống và do Tổng thống lựa chọn theo ý riêng với sự chấp thuận của thượng viện.

Việc cải tổ nội các như các nước có chế độ đại nghị rất ít khi xảy ra ở Mỹ.

Số với khối lượng công việc của liên bang, và những liên hệ của liên bang với thế giới, thì số bộ của chính phủ Mỹ là rất ít (cho đến nay chỉ có 13 bộ) qui tắc tổ chức và điều hành nội các trở thành một phần của hiến pháp, phần bất thành văn bổ sung cho bản hiến pháp thành văn.

Về quyền lực của Tổng thống ngoài quyền đứng đầu hành pháp, còn một số quyền lấn vào lãnh vực lập pháp và tư pháp như: quyền phủ quyết luật, quyền đề nghị Quốc hội làm luật (qua Thông điệp liên bang đọc trước Quốc hội hàng năm), quyền ra lệnh ngưng thi hành án toà (trừ trường hợp các viên chức bị truất quyền theo thủ tục Impeachment), quyền ân xá.

Vấn đề thay thế Tổng thống: Hiến

pháp qui định, Phó Tổng thống sẽ thay Tổng thống nếu vì lý do gì xảy ra khiến trống vắng ghế Tổng thống. Trường hợp Phó Tổng thống cũng vắng luôn một lượt thì sao?

Luật thừa kế Tổng thống đã giải quyết vấn đề này theo thứ tự:

- Chủ tịch Hạ viện
- Chủ tịch lâm thời của Thượng nghị viện (Pro-Tempore of Senate)

Sau 2 nhân vật này, thì bộ trưởng bộ nào được thành lập trước (tính từ thời G. Washington) sẽ được ưu tiên thay thế Tổng thống. Trừ các Bộ trưởng Y tế, giáo dục, an sinh, Phát triển gia cư, Giao thông vận tải, vì các bộ này được thành lập sau khi luật thừa kế chức vụ Tổng thống được Quốc hội thông qua.

Vấn đề thay thế Tổng thống chúng tôi sẽ đề cập lại, trong phần tìm hiểu các tu chính án (Tu chính án số 25 liên quan đến các trường hợp thay thế Tổng thống)

Quyền lợi của Tổng thống và Phó

Tổng thống: Tổng thống được nhận một số lương hàng năm là 200.000 USD cộng với số tiền được chi tiêu là 165.000 USD, được miễn trả y tế phí, được cư trú trong toà Nhà trắng, có xe hơi, xe lửa, máy bay, du thuyền riêng do liên bang cung cấp. Ngoài ra còn có một số quyền lợi khác. Tiền lương và số tiền được phép chi tiêu từ 50.000 USD trở lên (tổng số được chi là 165.000 USD) có thể bị đánh thuế. Suốt nhiệm kỳ, lương không được tăng hay giảm.

Phó Tổng thống có lương hàng năm là 79.125 USD cộng với 10.000 USD được phép chi tiêu, tất cả đều phải chịu thuế.

Tổng thống và Phó Tổng thống không phải là những người có thu nhập cao trong số những người có lợi tức cao tại Mỹ. Thế nhưng uy quyền của Tổng thống Mỹ thì quá rộng lớn, nhưng từ xưa đến giờ, trừ một trường hợp duy nhất có một Tổng thống giữ luôn 3 nhiệm kỳ (3), còn lại 40 Tổng thống khác chưa ông nào đảm nhiệm quá 8 năm, cũng chưa hề có trường hợp Tổng thống tuyên bố tạm ngưng thi hành hiến pháp, thiết quân luật để ngồi lì, cũng chưa hề có cuộc đảo chánh nào, đó cũng là nét đặc biệt của chính quyền Mỹ do Hiến pháp 1789 tạo ra.

(Kỷ sau: NGANH TƯ PHÁP HOA KỲ)

NVL

(*) Tiếp theo loạt bài Tìm hiểu Hiến pháp Hoa Kỳ, kể từ PTKT số 17 tháng 2 & 3.1992

(1) Đại diện cử tri tức là người đại diện cho dân chúng (các cử tri) để bầu Tổng thống và Phó tổng thống

(2) Về các tranh luận xung quanh quyền lực của Tổng thống, tác giả bài viết có phần tích khá kỹ, nhưng do khuôn khổ bài báo chúng tôi sẽ tách thành bài riêng và đăng sau

(3) Tổng thống Franklin D. Roosevelt đề ứng cử lần thứ 3 với lý do Hiến pháp không cấm ứng cử 3 lần; Tu chính án 22 (1951) đã cấm ứng cử lần thứ 3 và cấm việc xử lý thường vụ (hay tạm quyền Tổng thống) quá 2 năm.